

Limburg, wilder dan je denkt

Aansprekende, onverwachte, spannende en bijzondere diersoorten leven, zonder dat we het weten, bijna in de Limburgse achtertuinen. In deze serie zal **Frank Heinen** die soorten beschrijven. Hij wordt hierbij ondersteund door ARK Natuurontwikkeling. De serie eindigt met een prijsvraag, waarmee een safari door eigen provincie is te winnen.

Vandaag aflevering 9.

Uilen worden in de westerse cultuur al sinds mensenheugenis beschouwd als mysterieuze dieren, creaturen van de nacht die een rol spelen in veel mythische en folkloristische verhalen. Dit heeft natuurlijk grotendeels te maken met de verborgen levenswijze van deze vleesetende vogels. Tenzij je er specifiek naar op zoek bent of extreem veel weet over de dieren, zul je uilen hooguit sporadisch tegenkomen als door het schijnsel van een straatlantaarn, kop- of zaklamp verlichte schimmen in het schemerduister. De grootste uil die je in ons kikkerlandje tegen het lijf kunt lopen, is de fabelachtig mooie Europese oehoe (*Bubo bubo*). De oehoe is een indrukwekkende verschijning die amper te verwarren valt met een van de andere inheemse uilensoorten. Neem alleen al de grootte: met een hoogte van 60 tot 73 centimeter en een gemiddelde vleugelspanwijdte van circa 170 centimeter (vrouwetje) torent hij qua formaat ver boven alle andere Nederlandse uilensoorten uit. En als voedselconcurrenten niet al bij voorbaat afgeschrikt worden door de imposante afmetingen van de oehoe, benadrukt de reuzenuil zijn grootte nog eens extra door de vleugelveren als een waaier uit te zetten. De oehoe heeft zijn naam te danken aan de karakteristieke roep die al op grote afstand te horen is. Verder heeft de oehoe ook twee markante oorpluimen, een kenmerk dat hij deelt met de kleinere ransuil. De felgele tot vurig oranje ogen vormen een fraai contrast met het overwegend geelbruine, met zwarte accenten doordesemde verenkleed. De forse klauwen van de oehoe zijn dodelijke wapens waarmee de vogel uiteenlopende prooidieren kan grijpen. Het geduld van de oehoe is legendarisch: de uil kan urenlang bewegingsloos op een uitkijkpost blijven zitten tot er een geschikte prooi voorbijkomt. Doet zich eenmaal een kans voor, dan stort de oehoe zich meestal met een goed getimede en nagevoel geruisloze duikvlucht op zijn argeloze slachtoffer. Van origine is de oehoe een soort die in Europa behoorlijk wijdverbreid is, maar als toppredator slechts op weinig plaatsen in hoge

foto Han Bouwmeester

DE ONGEKROONDE koning VAN HET UILENRIJK

dichtheden voorkomt. Vooral Finland, maar ook relatief dunbevolkte landen als Noorwegen en Kroatië huisvesten veel oehoes. Daarom laat zich wel raden: veel ruimte, veel ruige natuur en een groot prooibestand. Maar anno 2011 kun je de ongekroonde koning van het

Europees uilenrijk ook een stuk dichter bij huis vinden. In Duitsland wordt de stand natiewijd momenteel bijvoorbeeld geschat op zo'n duizend broedparen. Een heel verschil met het midden van de twintigste eeuw, toen er door vervolging en habitatdestructie bij on-

ze oosterburen nog maar zo'n vijftig paartjes broedden. Natuurherstel en soortbescherming hebben in Duitsland dus duidelijk hun vruchten afgeworpen. In Nederland is de grootste Europese uil nog altijd een zeldzame verschijning die sporadisch opduikt in stuk-

jes van Limburg en Gelderland. „Op het moment zijn er negen broedpaartjes bekend. Maar het is altijd lastig om een volledig overzicht te krijgen, omdat de dieren eigenlijk alleen 's avonds een kwartiertje roepen en daarna gewoon heel moeilijk te vinden zijn”, weet onderzoeker René Janssen. De bekendste oehoe-plek van Nederland is de Maastrichter St. Pietersberg. Hier broeden al vanaf 2009 paartjes in de ENCI-groeve, een plek die daarom in vogelaarskringen inmiddels geldt als een ornithologisch lustoord. Een verlaten steengroeve klinkt niet direct als een plek waar je veel wildernis zult aantreffen. Toch voelen oehoes, die ook gedijen in bergachtige streken, zich er goed thuis, want ook in de Belgische Ardennen en Noordrijn-Westfalen zoeken broedpaartjes geregeld open steengroeven en (vaak kunstmatige) hellingen op. Als je in de agglomeratie Maastricht woont, bestaat er zelfs een kans dat je de oehoe letterlijk in je achtertuin aantreft. Op zoek naar malse stadsduiven en smakelijke egels, doen de dieren namelijk geregeld de Maastrichter binnenstad aan, een opmerkelijk gegeven dat aan het licht kwam toen oehoe paartjes uit de ENCI-groeve, Meerssen en Cadier en Keer werden uitrust met een rugzakje waarin een zogenaamde logger (een apparaatje dat registreert waar de dieren heen vliegen) zat. „We wisten niet dat oehoes zo vaak naar de binnenstad komen. Ook omdat we bijvoorbeeld nooit meldingen hebben gekregen van mensen die een grote uil op het Vrijthof of de Markt hebben gezien. De oehoes laven zich in Maastricht vooral aan duiven, kraaiachtigen, muizen en konijnen. Zeker stadsduiven zijn ideale prooien, omdat ze vaak in grote aantallen samscholen en makkelijk te pakken zijn voor een overvliegende uil”, vertelt Janssen. Hoewel de oehoe Europabreed dus bezig is aan een comeback en ook steeds vaker vanuit het oosten en zuiden de weg naar Limburg vindt, blijft het de vraag of er in onze provincie een gouden toekomst is weggelegd voor de ontzagwekkende vogel. In Limburg zijn tot op heden namelijk al drie dode oehoes gevonden die buitensporig veel pcb's in hun lichamen hadden. Hoewel de stoffen inmiddels niet meer geproduceerd mogen worden, bevat de Limburgse bodem nog steeds een giftige erfenis uit het verleden. Vooral toproofdieren, die de laatste schakels in de voedselketen vormen, zijn gevoelig voor de ophoping van gifstoffen in hun leefmilieu. „Ja, het is een probleem waar we ons zorgen over maken. Naast de dode dieren zien we bijvoorbeeld ook een hoge turnover bij diverse broedparen. Dit wil zeggen dat het mannetje of vrouwtje wegvalt en vervangen wordt door een ander dier. We hebben het probleem al aangekaart bij overheden, maar ondanks dat er nogal wat publiciteit is geweest over dit thema wordt het niet echt opgepakt door de politiek. Jammer, want de hoge concentratie gifstoffen in de bodem vormt vermoedelijk wel een belemmering voor de verdere groei van het Nederlandse oehoebestand”, stelt Janssen.